

Elektronik Para ve Elektronik Para Kuruluşları

Turgay GEÇER¹

ÖZET

Elektronik para (e-para), nakit paraya alternatif, yeni bir ödeme yöntemidir. E-para, elektronik olarak, kaydedilen, saklanan ve işlem gören parasal değerdir. E-para, nakit para ile kaydi para arasında, kaydi paraya daha yakındır. E-para, sadece e-para sisteminde geçerlidir. E-para sistemi; kamu otoritesi, bankalar, e-para kuruluşları, e-para kullanıcıları ve e-para kabul eden işletmelerden oluşan bir bütündür. E-para sisteminde en kritik fonksiyonu e-para kuruluşları üstlenmektedir. E-para kuruluşlarının başarısı, teşvik-sadakat programları, e-paranın açık sistem (EMV), toplu ulaşım ve GSM hizmetlerinde kabul edilmesi, nakit parayı ikame etmesi, mikro ödemeleri hedeflemesi, anonim özelliği ve algı yönetimine bağlıdır. Avrupa Birliği Müktesebatına uyum çerçevesinde, Türkiye’de e-para ve e-para kuruluşlarına dair mevzuatlaştırma süreci henüz tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: E-Para, E-Para Kuruluşları, E-Para Sistemi.

Electronic Money and Electronic Money Institutions

ABSTRACT

Electronic money (e-money) is a new payment method, an alternative to cash. E-money is the monetary value recorded, stored and traded electronically. E-money is in anywhere between cash and bank money, more close to bank money, E-money is valid only in e-money system. E-money system is composed of authority, banks, e-money institutions, e-money users and e-money acquirers. E-money institutions undertake most critic function in e-money system. The success of e-money institutions depends on the incentive-loyalty programs, to be acquired in open-system (EMV) and by mass transportation and GSM services; to substitute cash; to target micro payments, anonymity and perception management. To comply with European Union’s Acquis, the legislation process of e-money and e-money institutions has been yet completed in Turkey.

Key Words: E-Money, E-Money Institutions, E-Money System.

1. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi turgay.gecer@izu.edu.tr

Giriş

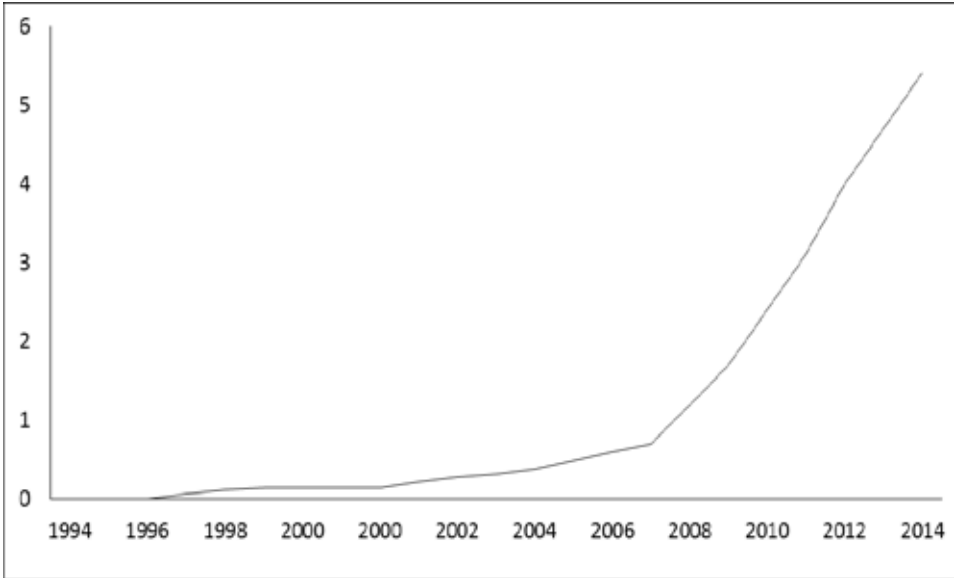
Hızla gelişen teknoloji yaşamın her alanına nüfus etmiş, sosyo–ekonomik yapı için hayati olan para üzerinde de etkisini göstermiştir. Tarihsel süreç içerisinde, çeşitli eşya, mal, maden veya araçlar para olarak kullanılmış, sonrasında temsili para ve kâğıt para icat edilmiştir. 20. yüzyılda bankacılık sektörünün gelişmesi kâğıt parayı kaydi paraya dönüştürmüş, böylece merkez bankası parası olarak adlandırılan kâğıt paranın yanı sıra, banka parası olarak adlandırılan kaydi para ortaya çıkmıştır. Tarihsel sürecini tamamlayan para, nihayetinde e–paraya evrilmiştir. E–para kavramı, Friedman (1999), King (1999), Goodhart (2000) ve birçok akademisyenler tarafından tartışılmış ve farklı e–para tanımları geliştirilmiştir. Teknolojik yenilik ve gelişmeler, e–para kapsamının sürekli olarak genişlemesine sebep olmuştur. Yanı sıra kamu otoriteleri tarafından e–parayı tanımlama gayretleri söz konusudur. Avrupa Merkez Bankası’na (ECB, 1998) göre e–para, ‘değeri önceden ödenmiş bir araç olarak, ihraççısının transferde banka hesaplarını içermesine gerek olmaksızın kullanılmasının dışında, ödemeleri yapmak için geniş kullanıma sahip teknik bir aygıt üzerine depolanmış elektronik bir parasal değerdir.’ Uluslararası Ödemeler Bankası’na (BIS, 2001/a) göre ise ‘stoklanmış değer, fon veya değerlerin bir alette tüketicilerin isteklerine göre kullanıma hazır hale getirildiği ön ödemeli karttır.’

Tanımların birçoğu e–paranın son 20 yılda geçirdiği süreci ve kamu otoritelerinin yaklaşım değişikliklerini ifade etmektedir. E–paranın tanımlanması noktasında genel bir fikir birliği sağlanmamasına karşın, kategorize etme noktasında Athanassiou ve Mas–Guix’in (2008) çalışmaları genel kabul görmüştür. Literatürde e–para; kart tabanlı (card–based)–yazılım tabanlı (software–based) veya bakiye tabanlı (balance–based)–banknot tabanlı (banknote–based) şeklinde tasnif edilmiştir. Bu bakış açısına göre e–para, ‘işlem ve güvenlik uygulamalarını (applications) çalıştırılabilen, programlanabilen, e–para kullanıcılar tarafından (a) mobil (kart, mobil telefon/GSM, bellek, dizüstü ve tablet bilgisayar, vb.) ve/veya (b) sabit (sunucu/server, bulut/cloud, bilgisayar, vb.) elektronik olarak kaydedilen, saklanan ve işlem gören’ şeklinde yeniden tarif edilebilir. Teorik olarak e–para, programlanabilen, üzerinde yeterli kapasitede kalıcı ve değiştirilebilen veri alanı bulunan, veri işleyebilen her elektronik ortamlarda kullanılabilir. Buna rağmen e–

paranın tercih sebebi olan hızlı ve kolay ödeme fonksiyonunun sağlanabilmesi için ergonomik bir platforma sahip olması gerekmektedir. Bu noktada, e-para uygulamaları çeşitli boyutlarda ele alınabilir.

- i. Temaslı/Temassız: E-paranın bulunduğu elektronik ortamın temaslı ve/veya temassız işlem yapabilme yeteneğine sahip olmasıdır. Özellikle toplu ulaşım gibi milisaniyelerin bile çok önemli olduğu bir alanda temas zorunluluğu olmamalıdır.
- ii. On-Line/Offline: Belirli bir veri hattı üzerinden merkezi bir yapıya bağlı olan (server-based) veya bağlı olmayan (card-based) sistemlerde harcama ve ödeme imkânına sahip olmasıdır.
- iii. Açık Sistem/Kapalı Sistemler: Belirli bir tüzel kişi tarafından organize edilmiş kapalı sistemlerde kullanılabilen e-para uygulamalarının yanı sıra sistem sınırlaması olmaksızın, her yerde geçerli ve kabul edilebilir (EMV) olmasıdır.
- iv. Sabit/Mobil: Sabit elektronik ortamların yanı sıra, e-paranın mobil ortamlarda kullanım kolaylığı önemli bir kriterdir.

Şekil 1. Euro Bölgesinde E-Para Hacmi (milyar EUR)

E–para, nakit para ve kartlı ödeme sistemlerinin tüm avantajlarını ihtiva etmesinin yanı sıra; farklı ödeme olanakları, nakit para bulundurma zorunluluğunu kaldırması, kayıtdışı ve karapara ile mücadelede etkin kullanılabilmesi gibi avantajlara sahiptir. Ayrıca kirlenmemesi, ağırlığının olmaması, sahtesinin üretilmesinin imkânsıza yakın olması, saklama maliyetinin çok düşük olması, depolama ve taşıma maliyetinin ihmâl edilebilirliği, en küçük para birimine bölünebilirliği, yaygın kullanma potansiyeli ve uluslararası bir ödeme aracı olarak kabul edilebilirliği ise diğer avantajlarıdır. 1990 yılların başlarında, e–paranın kâğıt para gibi bir ödeme aracı olarak genel kabul gören yeni bir para türü olacağı öngörülmüş, erken dönemde ortaya çıkan bu tahmin, kamu otoritelerinin e–para sistemine yönelik düzenleme yapmalarına neden olmuştur. Beklenenin aksine e–paranın işlem hacmi çok düşük kalmıştır. Bir ödeme aracı olarak kullanıldığı kapalı sistemlerde kısmi başarı elde edilmesine karşın, bankaların hâkimiyetinde bulunan kredi kartları ve banka kartları piyasasında, e–para pek bir başarı gösterememiştir (Şekil 1).

Yasal Alt Yapı

E–para ve e–para kuruluşları, 1990 yılların başından beri Avrupa Birliğinin dikkatini çekmiş ve çeşitli rapor, analiz ve istatistikler ile Avrupa Birliği ve Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS, 1994, 2001/b, 2003) tarafından yakından izlemeye alınmıştır. Avrupa Birliği, e–para kavramı, e–para kuruluşlarının faaliyetlerini düzenlemek amacıyla iki Direktif yayımlamıştır. İlk Direktif, 2000/46/EC sayılı Elektronik Para Kuruluşların Kuruluşu, Faaliyetleri ve Denetimine İlişkin Direktif, ikincisi ise 2009/110/EC sayılı Elektronik Para Kuruluşlarının Kurulması, Faaliyetlerinin Sürdürülmesi, Denetimi Direktifidir.

2000/46/EC sayılı Direktif

İlk Direktif, e–para niteliğinde ödeme araçlarını piyasaya sunan kuruluşların düzenlenmesi amaçlamıştır. Direktife göre e–para, elektronik bir cihaza yüklenmiş bulunan, miktarı ihraç edilen parasal değerden daha az olmayan fonların kabul edilmesi karşılığında çıkarılan, ihraç eden kurumun dışındaki öteki teşebbüslerce de ödeme aracı sayılan ve ihraç eden kurumdan bir alacağı temsil

eden parasal değer olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda özellikle elektronik cihaz kelimesi seçilmiş, muhtemel gelişmelere göre başkaca cihazlarda e–para saklayabilen ve taşıyabilen bir nitelik kazanmasına kapı aralanmıştır.

2009/110/EC sayılı Direktif

Yeni Direktif ile e–para tanımından başlayarak, sistemde önemli değişiklikler getirilmiştir. E–para, “ödeme işlemlerini yapmak amacıyla satın alınan fonlar mukabilinde ihraç edene karşı ileri sürülebilir ve ihraççı dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından bir ödeme aracı olarak kabul gören, arz edenin yükümlülüğünü temsil eden, manyetik dâhil olmak üzere, elektronik olarak yüklenmiş parasal bir değerdir” şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Bu tanımla elektronik cihaz kavramından vazgeçilmiş, “manyetik dâhil olmak üzere elektronik olarak yüklenmiş parasal bir değer” ifadesi ile teknolojik olarak daha genel bir çerçeve çizilmiştir. Direktifte, e–para kuruluşları, e–para ihraç yetkisi almış tüzel kişiler olarak tarif edilmiştir.

6493 sayılı Kanun

31.12.2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ile Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı’ na göre e–para kuruluşları ile ilgili olarak Avrupa Birliği Müktesebatına uyum sağlamak amacıyla 2008 yılı “Türkiye Ulusal Programında Sermayenin Serbest Dolaşımı ve Mali Hizmetler Fasılları” kapsamında “Ödeme Sistemleri Kanununun” hazırlanma yükümlüğü Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’na verilmiştir. Bu çerçevede hazırlanan, 6493 Sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” 27.6.2013 tarih ve 28690 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun geçici 1. maddesinde, ilgili yönetmeliklerin 1 yıl içerisinde hazırlanarak yürürlüğe konmasına hükmedilmiştir. Bu madde çerçevesinde, “Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmelik”, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından hazırlanarak, 27.6.2014 tarih ve 20043 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanmıştır.

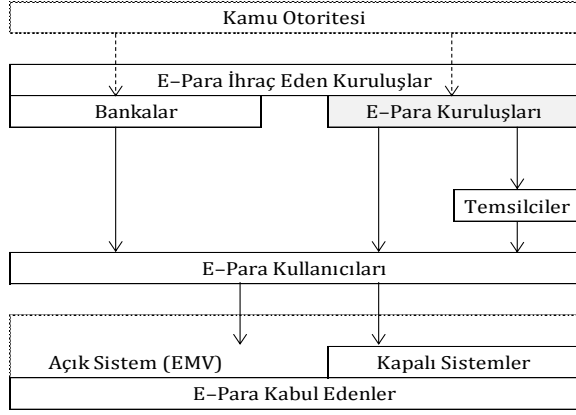
6493 sayılı Kanunun (2013) 3. maddesi (ç) bendinde e–para, “elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik

olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer” ve e–para kuruluşu “bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişi” şeklinde tanımlanmıştır. İlgili Kanunun (2013) 18. madde 1. fıkrasında, “5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve bu Kanun kapsamında elektronik para çıkarma izni verilen elektronik para kuruluşları dışındaki kişilerin elektronik para ihracı faaliyetinde bulunmaları yasaktır” hükmü yer almaktadır. Kanun kapsamında e–para ihraç etmek isteyen e–para kuruluşlarının ancak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’ndan izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilecekleri hükme bağlanmıştır. E–para kuruluşunun, anonim şirket şeklinde kurulması, sermayesinde % 10 ve üzerinde paya sahip olanların banka kurucuları için aranan nitelikleri haiz olması, ödenmiş sermayesinin en az 5 milyon TL olması ve diğer şartları yerine getirmelidir.

Yine ilgili Kanunun (2013) 18. madde 5. fıkrasındaki “Elektronik parayı ihraç eden kuruluşun sadece kendi mağaza ağında, sadece belirli bir mal veya hizmet grubunun satın alınmasında veya yapılan bir anlaşma sonucunda sadece belirli bir hizmet ağında kullanılabilen ön ödemeli araçlar bu Kanun kapsamı dışındadır” istisna hükmü çerçevesinde, bu kapsama giren tüzel kişilerin, e–para kuruluşu olmaksızın faaliyet gösterebileceği ifade edilmektedir. “Tek segment kuralı” olarak adlandırılan istisnayla, sadece toplu ulaşım için elektronik ücret toplama sistemlerini işleten, sadece yemek kartı hizmeti sunan ve sadece kendi mağaza ağında belirli hizmet/mal grupları için kart–ödeme hizmeti sunan işletmeler için, e–para kuruluşu olma, kamu otoritesinden faaliyet izni alma ve e–para ile ilgili mevzuata uyma zorunluluğu yoktur.

E–para sistemi; kamu otoritesi, bankalar, e–para kuruluşları ve temsilcileri, e–para kullanıcıları ile e–para kabul eden işletmeleri kapsayan bir bütündür. E–para ve e–para kuruluşlarına faaliyet izni verilmesi, faaliyetlerinin düzenlenmesi, yürütülmesi ve denetlenmesi kamu otoritesi tarafından icra edilmektedir. Bankalar ve e–para kuruluşları tarafından üretilen e–para, e–para kullanıcılarına aktarılmaktadır. E–para sisteminin bileşenleri ve e–para akışı aşağıda verilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2: E-Para Sistemi

E-Para ve E-Para Kuruluşlarının Başarı Faktörleri

E-para kuruluşlarının başarı faktörleri şunlardır:

- i. E-para kuruluşları, teşvik-sadakat (incentive-loyalty) programlarını yoğun şekilde kullanmalıdır. Teşvik-sadakat programları kapsamına; anında indirim (instant discount), indirim-iade (rebate), nakit iadesi/geri ödeme (cash-back), ücretsiz (freebies), ödül (kupon, bonus, puan, prim, mil, hediye-gift/prize, vb.), yükseltme (upgrade), ücretsiz kargo gibi yöntemler dâhil edilebilir.
- ii. E-para kuruluşları, çoklu kanallarda da (multi-channel/omni-channel) geçerli olan uygulamalar geliştirmelidir.
 - Ulusal ve uluslararası geçerliliğe (interoperability) ve EMV standartları çerçevesinde açık sistemde kabul edilebilirliğe (acquiring) sahip olmalıdır.
 - E-para, tüm kartlı/mobil ödeme sistemlerinin başarısında can alıcı uygulama (killer application) olan toplu ulaşımda geçerli olmalıdır.
 - E-para, mobil telefonlar/cihazlar üzerinden de kullanılabilir (GSM operatörleri tarafından kabul edilebilir) özelliğe sahip olmalıdır.

- iii. Teorik olarak, nakit para ile kaydi para arasında, kaydi paraya daha yakın bir noktada konumlanan e–paranın, banka parası (kaydi para) ile rekabet etme şansı oldukça düşüktür. Bir ödeme aracı olarak e–para, banka parası (kaydi para), kredi kartı veya banka kartına değil, nakit paraya rakip olmalıdır.
- iv. E–para kuruluşları, kredi ve banka kartı kullanımında şifre (PIN) gerektirmeyen harcama tutarı altı olan küçük–mikro ödemeleri öncelmelidir. Bu öncelik, orta ve düşük gelir grubunda, bankacılık sektörü teması ile olmayan (unbanked) ve bankacılık sektörü teması nispeten az olan (under–banked) nüfus kitlelerine odaklanmalıdır.
- v. E–paranın banka hesabı gerektirmemesi ve anonim (anonymity) özelliği vurgulanmalıdır.
- vi. Güven, finans sektöründe hayati derecede önemlidir. Bankalar güven müesseseleridir. E–para kuruluşlarının bankacılık sektörüne yakınsaması ve bankalarla işbirliği “güven algısını” güçlendirecektir.

Sonuç

Basit eşyalardan kıymetli madenlere, nakitten kaydiye dönüşen para, e–para ile artık evrim sürecini tamamlamıştır. Taşınabilirlik, dayanıklılık, bölünebilirlik, homojenlik ve taklit edilememe özellikleri ile mübadele aracı ve hesap birimi olmak fonksiyonlarını da ihtiva eden e–paranın klasik para kavramına yeni fonksiyonlar eklemesi beklenebilir. E–paradaki potansiyeli fark eden Avrupa Birliği, 2000 yılında ilk Direktifini yayımlamış, akabinde 2009 yılındaki ikinci Direktif ile e–para sistemini daha esnek bir yapıya kavuşturmuştur. Avrupa Birliği Müktesebatına uyum gereğince, ülkemizde mevzuatlaştırma süreci 2008 yılında başlatılmış, 2013 yılı Haziran ayında yayımlanan Kanun ve 2014 yılı Haziran ayında yayımlanan Yönetmelikle süreç henüz tamamlanmıştır. E–para, kaydi paraya daha yakın, nakit paraya rakip bir konumdadır. E–para, elektronik olarak kaydedilen, saklanan ve işlem gören değerler bütünüdür. E–para sistemi; kamu otoritesi, bankalar, e–para kuruluşları ve temsilcileri, e–para kullanıcıları ile e–para kabul eden işletmelerden oluşan bir bütündür. Sadece e–para sistemi içerisinde rol almalarına müsaade edilen e–para kuruluşlarının temel meselesi, e–paranın genel kabulü ve yaygınlaşmasını sağlayacak stratejiler uygulamalarıdır. Bu stratejiler; teşvik–sadakat programları, e–paranın açık sistem

(EMV), toplu ulaşım ve GSM hizmetlerinde geçerli olması, nakit paraya alternatif olması, mikro ödemeleri öncelmesi, bir banka hesabına gerek duymaması, anonim özelliği ve pozitif algı yönetimi etrafında şekillenmelidir.

Kaynakça

- ‘6493 Sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130627-14.htm>, [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- ‘Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ile Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2008/14481 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’, 31 Aralık 2008 Tarih ve 27097 Sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008.12.20081231M5-1.htm>, [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- ‘Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para İhracı ile Ödeme Kuruluşları ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Yönetmelik’ 27 Haziran 2014 Tarih ve 20043 Sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140627-6.htm>, [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Athanassiou, Phoebus., Mas–Guix, Natalia, 2008, Electronic Money Institutions Current Trends, Regulatory Issues and Future Prospects, ECB, Legal Working Paper Series, No: 7, <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scplps/ecblwp7.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Bank for International Settlements, 1996/a, Security of Electronic Money. <http://www.bis.org/publ/cpss18.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014]
- Bank for International Settlements, 1996/B, Implication for Central Banks of the Development of Electronic Money. <http://www.bis.org/publ/bisp01.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Bank for International Settlements, 1997/a, Electronic Money, <http://www.bis.org/publ/gten01.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Bank for International Settlements, 1997/b, E–money and E–banking Developments in G10 Countries, <http://www.bis.org/publ/bcbs28c.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Bank for International Settlements, 2001/a, Electronic Finance: A New Perspective and Challenges, <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap07.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].

- Bank for International Settlements, 2001/b, Survey of Electronic Money Developments. <http://www.bis.org/publ/cpss48.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Bank for International Settlements, 2003, the Role of Central Bank Money on Payment Systems. <http://www.bis.org/publ/cpss55.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Bank for International Settlements, 2004, Survey of Developments in Electronic Money and Internet and Mobile Payments. <http://www.bis.org/publ/cpss62.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- Benston, George, 1998, Regulating Financial Markets: A Critique and Some Proposal, Institute of Economic Affairs: Hobart Paper. No. 135.
- European Central Bank, 1998, Report on Electronic Money. <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/emoneyen.pdf> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- European Central Bank, 2014, Total Issuance of Electronic Money By MFIs Excluding Eurosystem. <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000003509> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- European Council, 2000, Directive 2000/46/EC of European Parliament of The Council of 18 September 2000 on The Taking Up, Pursuit of and Prudential Supervision of The Business of Electronic Money Institutions, <http://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=oj:l:2000:275:0039:0043:en:pdf>, [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- European Council, 2007, Directive 2007/64/EC of The European Parliament and The Council of 13 November 2007 on Payment Services in The Internal Market. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/pdf/?uri=celex:3200710064&from=en> [Erişim Tarihi: 20.12.2014].
- European Council, 2009, Directive 2009/110/EC of European Parliament of The Council of 16 September 2009 on The Taking Up, Pursuit and Prudential Supervision of The Business of Electronic Money Institutions, <http://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=celex:3200910:en:html> [Erişim Tarihi: 20.12.2014]
- European Council, 2011, Member States Plans for Transposition, Working Document, Updated on The Basis of The Contributions of The Members of The E-money Directive Transposition Group, http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/transposition/plans_en.pdf [Erişim Tarihi: 20.12.2014].

- Friedman, Benjamin M., 1999, the Future of Monetary Policy: The Central Bank as an Army with Only a Signal Corps? *International Finance*, Volume 2, No: 3 p: 321–328.
- Goodhart, Charles, 2000, Can Central Banking Survive the IT Revolution? *Financial Markets Group An ESRC Research Centre, London School of Economics, And Special Paper*: 125.
- King, Melvyn, 1999, Challenges for Monetary Policy: New and Old, London, Bank of England Quarterly Bulletin, Volume 39, and No: 4, p: 397–411.
- TBMM, Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun Tasarısı ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 473.

